

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
תוכנית הבין-אוניברסיטאית ללימודי אפריקה

מבוא לצפון אפריקה במאות ה-19 וה-20

192-1-0121, יום ג' 15:12-13:45

ד"ר אביעד מורנו

aviad.moreno@gmail.com

יעדי ההוראה:

בקורס נסקור את האירועים המרכזיים בארצות צפון אפריקה: מרוקו, תוניסיה ואלג'יריה, במהלך המאות ה-19 וה-20. נבין נתן דגש על האירועים ששללו את הדרך לקולוניאליזם האירופי בראשית המאה ה-19, ונבחן היבטים שונים של תמורה פוליטית, תרבותית, חברתית וכלכלית, לאורו לקראת סופו של הקורס, נעסוק בתהליכי דה-קולוניזציה באמצע המאה ה-20. נדון גם באופן בו השפיעו הדי הקולוניאליזם על מדינות צפון אפריקה העצמאיות בסוף המאה.

הרכב ציון הקורס:

רכיבי הציון: מבחן סופי 100%

נושאי הלימוד ורשימה ביבליוגרפית:

1. הקדמה: "המע'רב" ו"ראשית העת החדשה"

- מישל אביטבול ודניאל זיסנויין, *מקולוניאליזם ללאומיות: תוניסיה, אלג'יריה, מרוקו* (תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה תשס"ה 2005), ע"מ 7-25.
- Dror Ze'evi, "Back to Napoleon? Thoughts on the Beginning of the Modern Era in the Middle East" *Mediterranean Historical Review* 19(1) 2004: 73-94.
- Lucette Valensi, *On the Eve of Colonialism: North Africa before the French Conquest*, Trans. Kenneth J. Perkins (New York: Africana Publishing Company, 1977), pp. 1-11.

2. הכיבוש הקולוניאלי ומאפייניו

- מישל אביטבול ודניאל זיסנויין, *מקולוניאליזם ללאומיות: תוניסיה, אלג'יריה, מרוקו* (תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה תשס"ה 2000), ע"מ 26-51.
- אליסטר הורן, *מלחמה פראית לשלום: מלחמת אלג'יריה* (תל-אביב: מערכת משרד הביטחון תשמ"ט 1989), ע"מ 42-68.

3. תמורות כלכליות וחברתיות

- אביעד מורנו, אירופה ממרוקו- הפרוטוקולים של הנהגת קהילת יהודי טנג'יר (החונטה), 1864-1860 (ירושלים: מכון בן צבי, 2015), פרק א' (ע"מ 23-37).
- מוחמד שכרי, רק לחם (תל-אביב: אנדלוס 2000), ע"מ 5-19.
- K. L. Brown, *People of Salé- Tradition and Change in a Moroccan City, 1830-1930* (Cambridge, Massachusetts, Harvard university press 1999), pp.99-115.
- Daniel J. Schroeter, "Royal power and the economy in pre-colonial Morocco: Jews and the legitimation of foreign trade" in: Rahma Bourqia and Susan Gilson Miller (ed.), *In the Shadow of the Sultan: Culture, power and Politics in Morocco*. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1999, pp. 74-102.

4. מאבקים לאומיים

- מישל אביטבול ודניאל זיסנויין, מקולוניאליזם ללאומיות: תוניסיה, אלג'יריה, מרוקו (תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה תשס"ה 2005), ע"מ 52-79.
- אלבר ממי, דיוקן הכובש ולפני כן דיוקן הנכבש (ירושלים: מכון ון ליר בירושלים כרמל, תשס"ה 2005), 89-117.

5. מיעוטים ומורשתם

- John Lauermann, "Amazigh Nationalism in the Maghreb" *The Geographical Bulletin* 50(1) 2009: 37-55.
- ירון צור, קהילה קרועה: יהודי מרוקו והלאומיות 1943-1954. תל- אביב: עם עובד 2001. ע"מ 401 - 410.
- הקרנת סרט
- Aomar Boum, *Memories of Absence: How Muslims Remember Jews in Morocco*, Stanford, California 2013, prologue + chapter 4.

6. הגירה ותרבות הגירה

- H. De Haas, "North African migration systems: evolution, transformations and development linkages" *Revista de Migración y Desarrollo* 7(2) 2010: 65-95.
- T. Sabry, "Emigration as popular culture: the case of Morocco" *European journal of cultural studies* 8(5) 2005: 5-22.
- Susan Gilson Miller, "Kippur on the Amazon: Jewish Emigration from Northern Morocco in the late Nineteenth Century" in: Harvey E. Goldberg (ed.), *Sephardi and Middle Eastern Jewries: history and*

Culture in the Modern Era. Bloomington Indianapolis, Indiana
University Press, 1996, pp. 190-209.

7. המדינות החדשות

- מישל אביטבול ודניאל זיסנוויץ, מקולוניאליזם ללאומיות: תוניסיה, אלג'יריה, מרוקו (תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה תשס"ה 2005), ע"מ 80-107.
- אחמד אבו ח'ליל, "רשמים מההפיכה במדינות ערב", *רוח מזרחית* 13 (2011): 46-45.
- M. Ennaji, "Aspects of multilingualism in the Maghreb" *International journal of the sociology of language* (87) 1991: 7-25.
- J. Peter Pham, "Foreign Influences and Shifting Horizons: The Ongoing Evolution of al Qaeda in the Islamic Maghreb" *Orbis*, 55 (2), 2011: 240–254

8. סיכום